

Skolevæsenet i Alslev Sogn.

Af pens. Førstelærer *H. P. H. Nourup*, Alslev.

Kong Christian VI. udgav 1739 og 1740 tvende Forordninger om, at der i hvert Sogn skulde indrettes et ordnet Skolevæsen. Den daværende Ejer af Visselbjerggaard tog sig da her af Sagen, og der udfærdigedes en Skolefundats, der er dateret 12. April 1742. Samme Aar blev der bygget Degnebolig med Skolestue paa den Plads, hvor Alslev Skole endnu er beliggende. Dermed var Skolevæsenet grundlagt i Alslev og Hostrup Sogne.

Skolefundats for Alslev og Hostrup Sogne.

I allerunderdanigst Følge af Kongelig Majestæts allernaadigste Forordning angaaende Skolerne paa Landet af ²⁹/₄ 1740, der befaler og tillader den højeste Jorddrot og Lodsejer i Sognene at foranstalte saavel Skolernes Indrettelse som Degnenes og Skoleholdernes Løn, med hvilken af den gjorte Lignings Indrettelse de andre og mindre Lodsejere bør være fornøjede, haver vi underskrevne H. Friis og Jacob Langelyth, Forvalter og Forpagter paa Visselbjerg, efter given Fuldmagt af Velbyrdige og Højædle Heinrich v. Brucktorff, nu boende i Pretz, som den højeste Jorddrot af Bøndergodset i Alslev og Hostrup Sogne forfattet nærværende Instrument, der, saafremt det bliver approberet, skal være en fast og uryggelig Fundats og Regel, hvorefter Degnene for Alslev-Hostrup Sogne, som og herefter skal holde

Skole for den førstbenævnte Sogns Ungdom, skal nyde som Løn og aarlige Indkomster, hvilke hidtil har været saa saare ringe og fattige baade paa Korn og Penge, at de til hans nødtørfte Underholdning har været aldeles utilstrækkelige.

Desaarsag han og Efterkommerne i Degne- og Skoleembedet herefter skal nyde aarligen som følger: 1) I Korn af begge Sogne $1\frac{1}{2}$ Skp. Rug, 1 Skp. Byg fra hver hel Gaard, 1 Skp. Rug, $\frac{1}{2}$ Skp. Byg fra hver halv Gaard, og fra hver Bol $\frac{1}{2}$ Skp. Rug, hvoraf Degnen skal aarlig afgive til Skoleholderen i Hostrup 2 Td. Rug og $1\frac{1}{2}$ Td. Byg. Det øvrige skal som en vis Indkomst stændig ligge til disse Sognes Degneembede. 2) I Stedet for 1 Skilling dansk, som de fleste Communicanterne i begge Sogne hidtil har ofret Degnen paa de tre store Højtidsdage, bør de herefter enten de er gifte eller ej, enten de er bosiddende eller tjenende at give ham i Offer paa hver af de tre store Højtider 2 Skilling, og dersom fremmede, der tjener hos Bønderne, nægter og indeholder denne Offer, da skal Bønderne, som de tjener hos, betale Degnen samme og igen afkorte det i de tjenedes Løn. 3) De uvisse Indkomster nyder Degnen af begge Sogne herefter, som hidtil brugeligt har været; men den sædvanlige Redsel eller Nandist af Alslev Sogn alene; thi af Annekset skal samme følge den derværende Skoleholder. 4) Og da Degnen herefter skal være forpligtet til i Læsen, Skriven og Regnen at undervise det hele Hovedsogns Ungdom, som magelig kan søge den i Alslev By nyopbygte Degnehus og derved indrettede Skolestue, saa skal han aarlig betales af hver hel Gaard 2 Mark, hver halv Gaard 1 Mark, hver Bol $\frac{1}{2}$ Mark og hvert Gadehus 4 Skilling, hvilke Penge skal betales i 2 Terminer, nemlig hvert Aars Peders- og

Mikkelsdag, hvad enten der er Børn paa Stederne eller ej; thi hvor ingen Børn nu er, der kan de i Fremtiden ventes at komme. 5) Ligeledes annammer Degnen de 5 Sletdaler Lysepenge hos Alslev Kirkes Ejer, som dem ifølge den kgl. Forordning af $\frac{23}{1}$ 1736 til hvert Nytaar skal betale. 6) I Anledning af samme Forordning nyder han af hver i Alslev og Toftnæs, som holder selv Heste og Vogn, 2 Læs gode Tørv, 6 Snese i det mindste til hvert Læs, som i den rette og bekvemme Tørvebjergningstid skal leveres ved Degnehuset i Alslev By og af Sognets Bols- og Gadehusmænd sættes i Klade og forsvarlig hylles og tildækkes. Og da han ogsaa behøver Lyng at bage ved, saa skal hver Mand af Enbolene i Alslev Sogn levere ham et godt Læs Lyng. Skulde og denne Brændsel ikke forslaa til hans fornødne Husholdning, saa skal det være ham tilladt at bjerge det fornødne af Tørv og Lyng paa Alslev Bys Fattighede, dog paa hans egen Bekostning. 7) Og da hans Husholdning ikke kan undvære Melkning eller nogle Faarhoveder af Faar og Lam til Slagt, som dog vilde i Henseende til hans ringe Indkomster falde ham for tungt at tilkøbe sig for rede Penge, saa skal han i Alslev By forundes fri Græsning til 1 Ko og 6 Faar i Fællig med Byens Hjord af begge Slags uden mindste Udgift deraf enten til Kost eller Løn til Hyrderne. Ligeledes skal og Sognemændene med saa megen Foder af godt Hø samt Rug- og Byghalm, som til samme ene Ko og 6 Faar behøves, hvilket Sognemændene skal ligne under hverandre saaledes, at den ene i Proportion af sin Avling giver lige med den anden. 8) I Skoleløn nyder han ugentlig af hvert Barn enten det undervises i Læsen alene eller i Læsen, Skriven og Regnen tillige ikke mere end 2 Sk., danske, som han

alene har Frihed til at kræve og tage, medmindre en eller anden af en særdeles Godhed selv vilde give ham noget mere, og skal Forældrene være forpligtede til at holde deres Børn til Skolegang hos Degnen fra de har fyldt deres 6. Aar, indtil de har været til Konfirmation og det aarligen i det mindste fra Allehelgens Dag af indtil sidste Februar, og skulde nogen ikke vilde lade enten deres egne eller andre unge Mennesker i deres Brød og Huse søge Skolen, naar de er af ovenmeldte Alder, skal de dog betale den ugentlige 2 Sk. af hvert Barn eller Person lige saa fuldt, som det virkelig ginge i Skolen. Til Indgangspenge nyder Degnen ogsaa 4 Sk. d. af hvert Barn den første Gang, det bliver sat i Skolen; men af de fattige Børn maa han aldeles intet tage enten til Indgangspenge eller Skoleløn, førend de kommer til den Alder og Styrke, at de foruden Kosten i Tjenesten hos andre kan fortjene noget til Løn; thi da er det billigt, at han for sin Møje og Umage med dem ogsaa nyder den ugentlige Løn. 9) I den af Alslev Kirkes Ejere nyopbygte Degnehus, hvortil Grunden, som samme i Alslev By er sat paa, er bleven købt paa Visselbjerg og bleven henlagt til Kirken, eftersom ingen Degnebol eller Bolig tilforn har været i disse annecterede Sogne, skal Degnen herefter have stændig og fri Bolig uden at give mindste Skilling deraf til Kirken og dens Forsvar, men derimod skal han selv holde dens Bygning, som bestaar af 5 Fag, saa forsvarlig vedlige, at det alle Tider kan staa for et fuldt Syn, forsømmer Degnen dette, da lader vedkommende Kirkeejere dens Brøstfældighed reparere og derfor tager Betaling i Degnens tillagte Indkomster eller og, om han ved Døden imidlertid afgaar, i hans efterladte Midler og Bohave. De andre 3 Fag, som med Degnehusets Bygning er in-

corporeret til en Skolestue, holdes vedlige af samtlige Sognets Beboere, dog bør Degnen at have nøje Indseende med, at intet af det, som hører til og findes i Skolestuen, bliver forkommet eller af Børnene fordærvet. 10) Og da Degnen har faaet denne Tillæg, som i sig selv er vel liden og ringe, men har ikke været at bringe højere for ej at bebyrde Sognets Beboere med alt for store Udgifter, saa skal han være forbunden baade stændig at opvarte Skolen, saa længe nogle af Sognemændene forlanger og finder Tid og Lejlighed at lade deres Børn søge den, og naar han formedelst Alderdom, Skrøbelighed eller andre Tilfælde ikke selv kan sit Degne- og Skoleholderembede forestaa at lade begge Dele paa sin egen Bekostning forsyne og forrette ved en Person, som Sognepræsten dertil finder dygtig og bekvem. 11) Dersom Sognemændene skulde findes uvillige til i rette Tid at levere Degnen det, som han herved er bleven tillagt, andrager han det for Sognepræsten, som straks lader de skyldige kalde for sig og paa en god og kærlig Maade forholder og formaner dem til deres Pligt; men skulde det blive uden Frugt, skal Degnen indgive sin skriftlige Besværing herover, attesteret af Sognepræsten, til Herskabet eller Ejere af Visselbjerg, som ifølge af foranførte Forordnings 5. Post ved høje Øvrigheds Assistance lader det resterende udpante fra de modvillige, det være sig af hans eget eller fremmed Gods i Sognet, og saaledes forhjælpe Degnen til at nyde sin Rettighed. 12) Saa snart Degnen som Skoleholder begynder at nyde og oppebære den i Forordningen omtalte visse Tillæg i Penge af den generale Skolekasse, saa aldeles ophæves den Pengeudgift, som i foregaaende 4. Post er bleven Gaardene paalagt, hvorimod han for Undervisningen i Læ-

sen, Skriven og Regnen nyder ugentlig den Løn, som Forordningen dikterer.

Foranstaaende Fundats bliver til Deres Excellences Højvelbaarne Hr. Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand v. Gabell og Højædle og Højærværdige Hr. Biskop Brorsons naadgunstigste Approbation paa det underdanigste og ydmygeste insunieret af

H. Friis.

J. Langelyth.

Denne Fundats, der blev approberet 17. Maj 1742, fik nogle Aar senere følgende Tilføjelse: „For at forekomme al Disputa mellem Degnen, Skoleholderen og Sognemændene angl. Gaardenes Størrelse, hvorefter det ude i Alslev og Hostrup Sognes Skolefundats omrørte Korn og Penge skal svares: er for Eftertiden fastsat efterfølgende Beregning:

	Rug	Byg	Penge
6—8 Td. Hartk., en hel Gaard	6 Skp.	4 Skp.	2 Mk.
4 Td. 4 Skp.—6 Td. $\frac{3}{4}$ Gaard	6 „	3 „	1 „ 8 Sk.
3 Td. 4 Sk.—4 Td. 4 Sk. $\frac{1}{2}$ Gd.	4 „	2 „	1 „
2 Td.—3 Td. 4 Skp., $\frac{1}{3}$ Gaard	2 „	2 „	10 „
1 Td. 4 Skp.—2 Td., $\frac{1}{4}$ Gaard	2 „	1 „	8 „
4 Skp.—1 Td. 4 Skp., 1 Bol	2 „	0 „	8 „
Matrikulerede Huse og Steder under 4 Skp.			4 „

Og i Henseende til Fouragen i Alslev Sogn skal af hver Td. Hartkorn Bøndergods leveres til rette Forfaldstid Hø 9 Pund og Halm 7 Pund.

Ovenstaaende Forandring i Skolefundatsen bliver herved approberet.

Varde Landemode $\frac{9}{10}$ 1754.

G. T. v. Holstein.

H. A. Brorson.

Efter ovenstaaende ser det ud til, at Sognemændene

er bleven forpligtet til at yde et ikke ubetydeligt Til­ læg af Korn.

1774 tillades det Byerne uden for Skolebyen i de fire Vintermaaneder at holde en Skoleholder selv for de smaa Børn, der ikke kunde overvinde Vejen til Hovedskolen, paa følgende Vilkaar: 1. at Skoleholderen skulde være eksamineret af Sognepræsten, 2. Børnene skulde møde i Hovedskolen til almindelig Overhøring, 3. Hovedskoleholderen skulde intet i deres Rettigheder afgive. Paa denne Tid beskyldtes Vibeke Bymænd for, at de forsømte deres Børns Skolegang, hvorved „Børnene tilvokser i Vankundighed og ej holder de Skoleholder til dem“. De fik saa Tilhold om at vælge imellem at lade deres Børn søge Hovedskolen eller ogsaa selv at holde og lønne en Skoleholder i fire Maaneder fra 1. Novbr. Tillige forlangtes, at denne Skoleholder skulde være eksamineret af Provsten og befundet dygtig, og til Præsten at levere en Liste i hver Uge over de skolesøgende Børn, samt at møde i Hovedskolen til den aarlige Eksamen. Endvidere indskærpedes det Bønderne at drage Om­ sorg for, at Skoleholderen fik begyndt 1. November. Bønderne i Vibeke var nu kommen ind paa, at deres Smaabørn ikke skulde gaa til Alslev Skole, og 1778 fik de Tilladelse til selv at holde en Skole i Vibeke, og denne vedblev at gaa en lang Aarrække. — Da Skolevæsenet i Alslev efter adskillige Vanskeligheder var kommet i Gænge, skrev den daværende Sognepræst, Abraham Jessen, i sin Embedsbog: „Alt hvad der hen­ hører til Fundatsen og de kgl. Forordninger og Reskripter Skolevæsenet henhørende, har jeg ladet afco­ piere i en Bog, som skal følge Kaldet.“ Og han slut­ ter Skrivelsen med følgende: „Et hjerteligt Ønske og

Forlangende, at Skolernes Conservation og Skoleholdernes Handthævelse maa altid være recommanderet hos mine respektive Efterkommere udi Kaldet, saavel som hos nuværende og efterkommende Høyeste Lodsejere i disse Sogner til Guds Ære og de unges Forfremmelse i Guds sande og salige Kundskab efter den Regel og Indretning, som mine Sl. Forfædre i Christelig Hensigt dette har anordnet og nu findes approberet, saa at Docentes¹ og ikke skal gøre deres Embede su-chende.“

Kirkeejer, Cancelliraad Hans Wulf Ølgaard, Varde, lod ved offentlig Auktion 12. November 1785 Alslev og Hostrup Kirker bortsælge. Ved samme Lejlighed skænkede han et Kirken tilhørende øde Bolssted til Alslev Degneembede.

Faa Aar efter, at disse Jorder blev tillagt Degneembedet „for dets Ringheds Skyld“, blev Alslev Bys Jorder udskiftede, og Skolelodden kom til at bestaa af: 1. Toften, hvorpaa Skolen laa, ca. 6 Td. Land, 2. en Agerlod paa Østermarken, hvoraf Halvdelen laa hen i Hede, 3. en større Hedelod paa Østerheden, samt 4. 3 Stk. Eng og Mose, nemlig Havremarsken med tilstødende Agre, Slaugen og Engen ved Alslev Bro, ialt ca. 3 Td. Land Eng. Denne Jordlod var meget splittet og langt fraliggende undtagen Toften. For 50 Aar siden købte et Par Mænd Skolens Nabogaard, og derved blev det muligt at mageskifte Skolens Østermark med 8 Tdr. Land Ager, der stødte ind til Toften, hvorved der fremkom en god Agerlod i Nærheden af Skolen. Denne Skolelod forblev ved Embedet til 1901, da den bortsolgte. Dog forblev ved Skolen nogle Agre pa ca. 1 Td. Land, hvorved det blev muligt at udvide Haven.

¹ d. e. Lærerne.

Indtil 1814 er det kun faa Oplysninger, der have om Skolevæsenet i Alslev. 21. Novbr. 1814 udnævnte Amtsskoledirektionen Pastor Krarup, Gaardmændene Christen Thøstesen, Alslev, Thomas Jessen, Toftnæs, og Niels Jepsen d. æld., Alslev, til at danne en Skolekommission for Alslev Sogn. Samtidig anmodedes de om at sammentræde snarest muligt og i det seneste inden 6 Uger at tilstille Direktionen Forslag om, hvorledes Skolevæsenet paa bedste Maade kunde indrettes i Sognet. Til Vejledning fulgte et Udkast af de Punkter, som maatte iagttages, foruden hvad andet Kommissionen maatte finde fornødent at foreslaa.

3. Decbr. 1814 holdt Skolekommissionen sit første Møde i Alslev Præstegaard.

De Punkter, der skulde afgives Indberetning om, var følgende:

1.

- I. Degnens Navn og om han er Seminarist?
- II. Naar han er kaldet og af hvem?
- III. Om den Klausul findes i hans Kaldsbrev: At han er pligtig at underkaste sig Forandringer, som det nye Skolevæsens Indretning vilde medføre?
- IV. I andet Fald om han vil afstaa Degnekaldets Indtægter af det Sogn, hvori han ej bor, mod tilstrækkelig Godtgørelse i den Løn, der tillægges ham som Skolelærer?
- V. Degnekaldets Indtægter anføres paa det nøjagtigste særskilt for hvert Sogn i Korn, Penge, Redsel eller Degnerente, Bolig og Jord. Ved Boligen anføres tillige, hvormange Fag den bestaar af til Vaaning og Udhuse, samt hvor Boligen er beliggende.

2

Hvor der findes faste Skolelærere:

- I. Skolelærernes Navne og om de er Seminarister.
- II. Om de er dannede af en eller anden Præst ifølge kgl. Indbydelse af 6. Febr. 1810 og da af hvem de er underviste.
- III. Deres Løn i Korn, Penge, Bolig, Jord o. s. v. ligesom ved Degnekaldet.

3.

Om Skoledistrikternes ny Inddeling:

- I. Hvor Skolehuset bør være.
- II. Fortegnelse over hvilke Byer og Steder, der bør høre til et hvert Distrikt efter et bestemt Skema, der angiver Hartkorn, Familiernes Antal og de skolepligtige Børns Antal samt den korteste Vejlængde til Skolen. Under Skoleforstanderens Opsyn maa tages to Mand af hver By til med et Reb at opmaale Skolevejens Længde; hvor det maatte behøves, skal der anlægges ny Skolestier. Over Aaer og Bække skal lægges Gangtræer med Rækværk paa begge Sider.

4.

- I. Der opgives, hvormange Lærere der behøves i Sognes Skoledistrikter, om een Lærer efter Børnenes Antal kan forestaa flere Skoledistrikter, for at Byrden ikke skal blive for stor, hvis Beboerne er vidt spredte.
- II. Paa hvad Maade Læreren kan forskaffes anstændig Bolig og fornøden Udhus til 2 Køer og 6 Faar, Have og Jord til 2 Køers og 6 Faars Græsning.

5.

- I. Overslag over Bekostningen ved Skolevæsenets første Indretning.
- II. Om der findes et Areal, passende til Gymnastikplads.

6.

Almindelige Bemærkninger.

- I. Skolekommissionen maa vaage over, at alle skolepligtige Børn ordentlig søger Skolen.
- II. Hvor Lærere er antagen til kun at læse nogle Vintermaaneder, maa der gøres ny Kontrakt om at vedblive Skoleholdet, indtil den ny Indretning kan sættes i Gang.
- III. Lærerne paalægges at føre Journal, for at Skolekommissionen kan tilholde de forsømmelige at søge Skolen.

Egentlig burde den forhenværende Degn, Proprietær Ole Frank Jessen, Visselbjerggaard, som største Lodsejer haft Sæde i Skolekommissionen som Skole-

patron, men paa dette Tidspunkt „egnede han sig ikke dertil“. Han var formodentlig syg eller svækket og døde et halvt Aars Tid efter. Den største Lodsejer næst efter Jessen var Chr. Thøstesen, der ejede den Gaard, som nu ejes af Elias Jepsen i Alslev.

Skolekommissionen tog fat paa Opgaverne og oplyste:

1. Degneembedets Indtægter beløber sig til af Alslev Sogn 5 Td. 3 Skp. Rug, 2 Td. 5 Skp. 2 Fdk. Byg, Højtidsoffer 21 Rigsbankdaler, Accidenser 30 Rbdl. 70 Skilling, Normalværdi, som fast Skolelærer 10 Rbdl. 44 Skilling, Sølvværdi, Redsel og Degnerente: Ost og Æg af Værdi 3 Rbdl., Normalværdi af Hostrup Sogn: 4 Td. 7 Skp. Rug, 2 Td. 4 Skp. Byg, Højtidsoffer 18 Rbdl., Accidenser 19 Rbdl. 50 Skilling. Af Kornet fra Hostrup Sogn leveres aarlig til Skoleholderen i Hostrup 2 Td. Rug, 1½ Td. Byg.
2. Degneboligens Vaaningshus bestaar af 7 Fag, det nordre Hus 8 Fag, hvoraf 3 Fag til Skole, 5 Fag til Ovn, Bryggers m. v., det søndre Hus af 10 Fag til Kreaturer og Foder. Jorderne til Degneboligen har 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Hartkorn, desuden 3 Td. Land Skolejord.
3. Hovedskolehuset formenes at bør være som hidtil i Alslev By. Antallet af Familier og skolepligtige Børn fordeler sig paa de forskellige Byer saaledes: Alslev By 23 Familier med 36 Børn, Iglso Udflytter 1 Fam., 1 Barn, Tulsmark 3 Fam., 6 B., Torrup 2 F., 2 B., Damsmark 1 F., 2 Børn, Visselbjerggaard, 1. F., 4 Børn, Visselbjerg Mark og Vibeke 7 Fam., 10 B., Bavnhøj 1 F., 1 B., Knudsmark 1 F., 2 B., Toftnæs 16 F., 9 Børn, Fredensberg Udflyttere 2 F., 3 Børn, Alslev Mølle 1 F., 2 B., Langsom 1 Fam.,

1 Barn. Det bliver ialt 60 Familier med 79 Børn. Vejlængden fandtes under $\frac{1}{2}$ Mil med Undtagelse af Langsom 6000 Alen, Damsmark 6400 Alen samt det ene Sted i Fredensberg 6750 Alen.

4. Til Forkortelse af Vejen fra Vibeke foreslaas, at der bliver anlagt et Gangtræ med Rækværk paa begge Sider over Aalegrøften.

Da der fra Fredensberg og dens Udflytter kun er 3 Børn, finder Kommissionen, at det vil blive for byrdefuldt at oprette en Omgangsskole der, hvorimod der bør oprettes en saadan i Torrup for Iglisø, Tulsmark, Damsmark og Langsom. Hvad Knudsmark angaar, bør Børnene derfra henhøre til Kokspang Skole.

5. Skønt der er 3 Fag Skolestue, behøves en større Reparation, der anslaas til 850 Rdl., da Bygningen er for lav og mangler den fornødne Indretning.
6. Jorderne tillægges Skolen mod, at Sognets Beboere som hidtil hjælper at drive dem og da fritages for at levere Halm, ligesom Skolelæreren som Degnen tilforn af Jorderne svarer Kongens Skatter og Afgifter.

Hertil føjede Skolekommissionen følgende Anmærkning: „Da Fællesskabets Ophævelse har gjort det nødvendigt for samtlige Beboere, at hver især maa holde een eller flere Børn til at passe Kreaturerne, og de formedelst den ny Skoleindretning bliver pligtige til at lade deres ukonfirmerede Børn og Tyende søge Skolen om Sommeren undtagen i Kornhøsten, henstiller Skolekom. i Betragtning af den Mangel paa Kvægvogtere, som ved denne Lejlighed vilde indtræffe, at Børnene i 2. Klasse fritages for at søge Skolen om Sommeren, da ellers Avlingsdriften der-

ved for en Del standses, naar voksne Folk maa afdrages fra Markarbejdet for at passe Kreaturer.“

Dette Forslag maatte vente i over 9 Aar inden det blev approberet.

Skolekommissionen havde ved Loven af 1814 faaet adskilligt at tage Vare paa, bl. a. at Børnene virkelig til Stadighed søgte Skolen, at Læreren førte en overskuelig Protokol, og ikke mindst at idømme Bøder for Forsømmelserne. I Alslev kneb det lidt for den ny Degn, Svenne Raun, at føre Protokollen saaledes, at Skolekom. nøjagtig kunde se, hvorledes det forholdt sig med Forsømmelserne. De første Maaneder tog man lempelig paa Sagen, idet Skolekom. ikke var ganske klar over, hvad der kunde henføres under lovlig Grund; men Forsømmelser var der mange af, enten de saa skulde henregnes til lovlig eller ulovlig Grund. Sognepræsten havde paa Prædikestolen paamindet Menigheden, han fandt det paatrængende atter og atter at gentage Paamindelsen, og Skoleforstanderne paamindede ved Lejlighed vedkommende om, at Mulkter i Fremtiden vilde paafølge. Alle Bestræbelser til Trods blev Skolegangen meget uregelmæssig. Skolekom. lod det dog blive ved „at give kærlige Paamindelser om stadigen Skolegang i den paafølgende Tid“. Skolekom. holdt maanedlige Møder navnlig for at tilse Skoleprotokollen, om der var forsømt af ulovlig Grund. I Juli Maaned 1828 havde Forsømmelserne været endnu flere end sædvanligt, idet der slet ingen Skolegang havde været. Skolekom. var i virkelig Knibe med Mulkteringen, da der var Mæslinger i Sognet; adskillige havde Koldfeber, men det værste var dog en usædvanlig lang Regnperiode, der gjorde Højbjergningen saa overordentlig besværlig, ligesom Kvægdriften ogsaa gjorde det vanskeligt at und-

være Børnene, da Alslev har saa lang Vej at drive Kreaturerne, ja længere end i noget Nabosogn. Skolekom. skønnede, at det i Grunden ikke var af Modvillighed eller Ligegyldighed hos Bønderne, at der var fremkommen saa mange Forsømmelser; derfor kunde det maa- ske forsvares ikke at idømme Mulkter, der i Forvejen var meget ildesete. Skolekom. vedtog derfor at indskrænke Sommerferien og ikke at give nogen Frihed for Skolen i Sædetiden i Efteraaret, saa at samtlige Børn uden Skaansel skulde tilholdes stadigen at søge Skolen. For at Skolekommissionens Medlemmer kunde være nogenlunde betryggede i Haabet om, at de forhaandenværende pinlige Forhold kunde ordnes uden at gribe til den kedelige Mulktering, blev der ved Kirkestævne talt med Beboerne derom, og disse gav Forsikring om, at de var tilfredse med den foreslaaede Ordning.

At Skolegangen om Sommeren føltes som en Byrde og Tyngde, er der mange Vidnesbyrd om, og der blev vel ogsaa gjort Forsøg paa at faa Lettelse. Man kan jo næsten ikke tro, at Skolekommissionens Medlemmer bevidst søgte at føre Præsten bag Lyset, selv om der gives Vidnesbyrd, der kunde tyde i denne Retning. Da Pastor Overgaard 1827 tiltraadte Embedet, paastod de øvrige Skolekommissionsmedlemmer, at Amtsskoledirektionen havde tilladt, at Børnene fra Feriens Udløb til Efteraarseksamen ikke behøvede at søge Skolen udover hver Mandag og Tirsdag, saaledes at anden Klasse mødte hver af disse Dages Formiddag og første Klasse om Eftermiddagen. Pastor Overgaard følte sig ikke rigtig overbevist, hvorfor han indhentede nøjere Oplysning, og det viste sig da, at Børnene efter Loven skulde søge Skolen saaledes: øverste Klasse

Mandag, Onsdag og Fredag, nederste Klasse de tre andre Dage.

En Protokoltilførsel fra 1829 udtrykker sikkert Skolekommissionens Tanker og viser, hvorledes den søgte at tjene Skolens Tarv:

„De foreviste Journaler fandtes ordentlig førte, og af de begangne Skoleforsømmelser for Januar fandtes kun enkelte Dage at være uden anførte Aarsager, saaledes havde Nr. 24, 25, 27, 28, 12, 13, 15, alle af nederste Klasse, forsømt hver een Dag uden Grund. Ligeledes havde Nr. 12 i øverste Klasse forsømt een Dag; men da alle disse Børn har en lang Vej og i Vintrens Tid besværlig Gang til Skolen, fandt Skolekommissionens Medlemmer sig ikke beføjede til derfor at diktere nogen Mulkt. Derimod fandtes dog Gmd. Jørgen Hansens Stifdatter Maren i Torrup at have forsømt 4 Dage, for hvilket han i det mindste burde irettesættes. Dette paatog Skoleforstanderne sig, og da tillige at undersøge, om ikke en antagelig Grund havde været til det forsømte, som altsaa ved næste Møde af dem skulde vorde oplyst.“ Den antagelige Grund er forhaabentlig nok blevet fundet.

Den ny Skoleordning var ikke saa ganske let at sætte sig ind i, og dertil kom, at den ny Undervisningsmetode, som kaldtes „den indbyrdes Undervisning“, netop paa samme Tid forsøgtes indført. De fleste Lærere stod ret famlende, og til Skolekommissionen kom der et Utal af Cirkulærer om den rette Udførelse af Metoden; og til yderligere at forøge dette Virvar blev der flere Gange foretaget ret indgribende Forandringer i Metoden. Ofte formaaede Lærerne med deres mangelfulde Uddannelse ikke at klare alt det nye, der trængte paa; thi Kongen paalagde Embedsmændene at være paa-

passelige. Skolekommissionsmedlemmerne blev højtidelig udnævnte af Skoledirektionen. 1828 fratraadte Niels Jepsen, Alslev, og Niels Nielsen, Tranegaard, og der udnævntes to nye, hvis Beskikkelse lyder saaledes:

I Overensstemmelse med Forord. af 29. Juli 1814 beskikkes herved til Skoleforstandere i de afgaaedes Sted Gaardmændene Anders Nielsen i Toftnæs og Peder Esbjerg Nielsen, Alslev. Og have sidstnævnte Gaardmænd nøjagtig at iagttage de Pligter, som dem paalægges, og om hvilke Pligter, de har at erhverve sig Kundskab hos Sognepræsten, at de kunne sættes i Stand til at fremme Skolevæsenets Tarv med den Iver, som en agtbar Skoleforstander anstaar.

Varde, d. 11. Novbr. 1828.

V. Nees.

Vibeke og Toftnæs Biskoler.

I Vibeke blev der oprettet en Biskole 1778, senere oprettedes ogsaa en Skole i Toftnæs. Disse Skoler holdtes i en Aarrække i en Stue i en af Gaardene. I Vinteren 1826—27 holdtes Skole begge Steder i Skolehuse, som Beboerne selv havde ladet opbygge. Sognepræsten betegner dem som vel indrettet. 1827 foreslog Skoleforstanderen at lade Børnene i Toftnæs undervise som forhen af J. J. Hansen, Toftnæs, af hvem den indbyrdes Undervisning — efter at han i Varde Skole havde erhvervet sig den dertil fornødne Forberedelse — i forrige Vinter upaaklagelig blev ført, tillige tilsagde han Beboernes Villighed til selv at lønne deres Lærer.

Undervisningsmidler.

Af Undervisningsmidler har der før 1814 næppe været nævneværdigt. Nu tog Skolekom. sig dog af, at

der blev anskaffet noget, deriblandt noget til fattige Børn. Til Alslev Skole anskaffedes 1816: 1 Ekspl. af Pastor Holms Undervisning i Religion, 1 Ekspl. af Pastor Prahls Fortællinger for Børn, 1 Ekspl. af Evangelisk-kristelig Salmebog og et Ny-Testamente. Dette Aar døde Degnen Goth, og den ny Degn, Svenne Raun, skriver, at de Bøger, der blev indkøbt 1816, var alt, hvad der fandtes i Skolen, da han overtog den.

1817 blev der indkøbt Pastor Strøms Forstandsøvelser.

1818: 3 Ekspl. af „Undervisning til den danske Almue om de fortrinligste Velgerninger, som Kirkeforbedring har skænket os“. 6 Ekspl. af den hellige Skriffs Hovedlærdomme.

1819: Provst Ussing: Christendommens Lære i Samtaler med Konfirmander.

1820: Intet.

1821: 1 Andersens Koralmelodier. 1 Biskop Boisens Udvikling af de i Lærebogen forekommende Begreber, 1 Minde over Morten Luther.

1822: 3 Biskop Plums Læsebog, 1 Vegeners Vejledning til at katekisere, et Sæt Læsetabeller.

1823: Et Sæt Regnetabeller, 1 Stiftsprovst Møllers Vejledning til en andægtig og forstandig Læsning af det nye Testamente, et Sæt geografiske Tabeller.

1825: Et Sæt Skrivetabeller.

1826: 1 Pastor Bjergaards Bibel.

1828: 5 Stiftsfysikus Randrups Skrift: „Underretning for Almuen om Badnings Brug mod adskillige Hudsygdomme“. 2 Hefter Forskrifter til den indbyrdes Undervisning. De nødvendige Lærebøger for fattige Børn.

1829: 6 Villes Læsebøger, 6 Prahls Læsebøger, 2 Høyers Hovedregningsbog, 1 Knytlinge- og Jomsvikingsaga.

1831: 1 Cramers Regnebog.

1832: 6 Lærebøger og 3 Bibelhistorier for fattige Børn.
3 Biskop Tetens kirkelige Epistler. 3 Obel: De vigtigste Begivenheder under Danmarks Konger.

I de følgende Aar blev Skolen selvfølgelig forsynet med de Læremidler, som den indbyrdes Undervisning krævede, og som særlig bestod i et Utal af de forskellige Tabeller, der var ret kostbare.

Her ved Skolen er opbevaret en gammel Dagbog fra den indbyrdes Undervisnings Dage. Saavidt jeg kan se, er denne Protokol ført meget omhyggeligt af Lærer Fuglsig i den Tid, denne Undervisning dreves her; men han opgav denne Metode, da den ikke længer var i saa høj Gunst, og af en Skoleindberetning for 1854 kan man se, at han da havde forladt den. Som den indsigtfulde Lærer han var, har han sikkert bragt i Erfaring, hvor mange Skavanker denne Metode var behæftet med.

Paa næste Side findes en Afskrift af en Side af denne Skoledagbog fra 1836.

Desuden førtes der Journal over alle Omflytninger fra Klasse til Klasse i de forskellige „Skoler“, alt med en Omstændelighed til Punkt og Prikke, som maa have medført et ualmindeligt Tidsspilde, et Forhold, som man nu om Dage staar ganske uforstaaende overfor.

Af den nævnte Indberetning 1854 ses tillige, at Alslev Skole har været forsynet med et Danmarkskort og et Europaskort, og at 6 Drengene og 3 Piger har faaet Geografiundervisning ved disse Kort. 8 Drengene og 6 Piger er øvet i Retskrivning og Fædrelandshistorie. 2 Piger og 2 Drengene er naaet til „skriftlig Udarbejdelse“.

Gymnastikken blev stedse stedmoderlig behandlet. Autoriteterne maatte stadig foreholde saavel Skolekommissioner som Lærere at gøre deres Pligt, men kun

Dato	Under- vis- ningstid	Undervis- ningsfag	Klasseind- deling	Bihjælp.	Elever	Anmærk- ninger
Juni 27 og 29	Form.	Læsesk.	Stavekl. 5	40	4.10.12	Fravær. 1 Syge 30.16 Med Gr. 1.2.7.12.28 Med Till. 17 Uden Gr. 41.26 2 Syge 16.30 Med Gr. 3 Med Till. 17 Uden Gr. 32.21
			Ordkl. 1	44	19.17.13	
Læsekl. 1			28	41.42		
— „ 8			8	38		
— „ 2			33	15.2		
— „ 3			5	34		
— „ 5		36	35.26.25.16.18.20.21.7			
— „ 43		43	8.1(32)9.11.14.27.22.6			
Skrivesk.		Sandkl. 1	5	4.10.12.19		
		— „ 2		6(17)		
		Bogstkl. 1	15	41.42.44.13.38.40		
		Stavekl. 1		43.22.8.2.7.16		
	— „ 2	1	34(32)26			
	— „ 3		25.28.14.35.36			
	— „ 4		11(30)			
	Ordkl. 1	L.	27.33.18.21.20			
	— „ 2		3.9			
	Regnesk.	Sandkl. 1	14	4.10.12.6(17)19		
Takl. 1		21	8.5.41.42.44.13.38.40			
Læsekl. „			15.2.22			
Tabelkl. 1		26	43.16			
— „ 34			7(32)			
— „ 2		25	28			
— „ 36			33.35			
4 Spec. 3ubn. — ben.		L.	11(30)18.27.20 1.3.9			
Eftm.	Læsesk. Skrivesk. Regnesk. samme Inddeling Forstands- øvelser					

lidt hjalp det. Man kom saa paa den Tanke, at det vilde hjælpe til at bortrydde en af de væsentligste Hindringer ved Landsbyskolerne, om der blev anskaffet Gymnastiksko. 1857 lod Ministeriet udgaa et Circulære, der paalagde Skolekommissionerne at virke for Anskaffelsen af Sko til Gymnastikundervisningen. Der er

intet, der tyder paa, at Circulæret har frugtet i Alslev. Ved Midten. af forrige Aarhundrede blev der flere Steder antaget velbegavede, unge Mennesker til at hjælpe Lærerne ved overfyldte Skoler. I Alslev Skole, hvor der i mange Aar havde været et stort Antal Børn (1842: 80 Børn, 1845: 91, 1847: 92), trængtes der netop til en saadan Hjælp, og da Provsten interesserede sig for Vinterlærere, tog Sogneforstanderskabet Sagen op til Overvejelse, hvilket førte til, at der udarbejdedes en helt ny Skoleplan for Alslev Sogn. I denne blev der Plads til en Underlærer, og Degnen blev kaldet Førstelærer, Lønningen fastsattes til 6 Td. Rug, 33 Td. Byg efter Kapitelstakst, Skolepenge ca. 22 Rdl., Offer og Akcidentser ca. 101 Rdl., Brændsel og Fourage som hidtil. Underlæreren tillagdes en Løn af 6 Td. Byg og Skolepenge ca. 8 Rdl. og Kostpenge 30 Rdl. Til Hjælp til Underlærerens Løn maatte Førstelæreren yde 60 Rdl. aarlig, hvilket man begrundede med, at Underlæreren lettede Arbejdet for Førstelæreren. Tillige bestemtes, at der skulde oprettes en Pogeskole i Torrup med en Lønning af 6 Td. Byg og Skolepenge ca. 2 Rdl. Da Lærer Fuglsig var en gammel Mand, kom den ny Skoleplan først til at træde i Kraft ved hans Afgang, hvilket skete et Par Aar efter. Hidtil havde Degnen nydt Smaaredsel af Sognets Beboere, ca. 20 Sn. Æg og Mælk til ca. 40 Pd. Ost. Denne Ydelse ønskede Beboerne afløst ved Lærer Fuglsigs Afgang. En Forhandling kom i Gang; men det kneb med at komme til et Resultat, da Beboerne forsøgte at bringe Afløsningen saa langt ned, at Fuglsig fandt Forslaget ganske uantageligt. „Jeg maa skamme mig som en Hund overfor min Eftermand, hvis jeg gaar ind paa det“, skal Fuglsig have ytret. Afløsningen fandt Sted med

3 Td. Byg. 1879 fik Vinterlæreren i Alslev sin Løn forhøjet med 4 Td. Byg, og samtidig hermed forandredes Pogelærerpladsen i Torrup til en almindelig Vinterlærerindeplads. Efter den forrige Skoleplan kunde Undervisningen i Torrup gives af „et ældre Fruentimmer eller anden dertil skikket Person“, som Beboerne selv maatte give Kost og Logis samt afgive passende Skolestue med Brændsel.

Da der købtes en Gaard i Torrup til Sognets Fattiggaard, indrettedes Skolestue der, men nu er Fattiggaarden solgt, og i Sommeren 1927 er der bygget en ny Skole med Lærerbolig. Vinterlærerindepladsen er forandret til et fast Enelærerembede med en Begyndelsesløn af 2340 Kr. Skoleplanen af 1861 gjaldt, indtil en ny Skoleplan efter Skoleloven af 1899 traadte i Kraft. Da Førstelæreren maatte afstaa 120 Kr. til Vinterlæreren Løn, og Kornpriserne stadig gik nedad, gik den kontante Lønning saa dybt ned, at han kun fik godt 300 Kr. af Kommunekassen; Resten maatte han faa ind i Offer og Akcidenser samt Jordlodden. Da Halvfemserne var daarlige Aar for Landmændene, blev de det ogsaa for Degnen i Alslev, hvorfor Jordlodden blev afløst 1901.

1901 traadte saa en ny Skoleplan i Kraft. Førstelæreren Begyndelsesløn sattes til 920 Kr., skønt Skolelovens højeste Trin var 900 Kr. Aarsagen til denne lille ekstra Forhøjelse var Jordlodden. Da det var vitterligt, at en stor Del af Jordlodden var skænket til Embedet og aldrig var bleven betalt af Beboerne, gik Sogneraadet ind paa at forhøje Begyndelseslønnen og at overtage Jordlodden, der kort efter blev solgt med Undtagelse af et lille Stykke, der skulde forblive ved Embedet. Det meste af dette Stykke er nu taget ind

som Have, dels til Førstelæreren og dels til Andenlæreren. Foruden Begyndelseslønnen sattes Kirkebylærerlønnen til 50 Kr. og Kirkesangerlønnen til 100 Kr., Bolig med Have. 200 Kr. Brændsel 100 Kr. Offer og Akcidenser 290 Kr.

Børneantallet steg stadig, og Sogneraadet fik Paalæg om at oprette et Andenlærerembede, hvilket skete 1913. Der byggedes saa en ny Skole med 3 Skolestuer, hvorimod de gamle Skolestuer indrettedes til Bolig for Andenlæreren og til Udvidelse af Førstelærerens Lejlighed, ligesom Vinterlærerinden ogsaa fik et Værelse.

Nu er Alslev Skole treklasset baade Sommer og Vinter. Om Vinteren er der Hverdags- og Heldags-skolegang for alle Børn fra 20. Oktober til 1. Maj.

Førstelærerens Begyndelsesløn er 2640 Kr., Kirkesangerløn 350 Kr., Kirkebylærerløn 50 Kr. og 20 Kr. pr. 100 Indbyggere for Søgnedagsforretninger. Andenlæreren har 2340 Kr. i Begyndelsesløn og 350 Kr. som Organist. Vinterlærerinden faar 900 Kr.

1918 blev Offer og Akcidenser afløst.

Lidt om Bygningerne.

Den første Degnebolig med Skolestue blev opført i Aaret 1742 paa samme Plads, som Skolen endnu staar paa, af daværende Kirkeejer, Skipper Søren Jessens Enke, Karen Abrahams Brochmann af Hjerting. Hendes Sønesøn, Degnen Ole Frank Jessen, opbyggede 1792 en ny Degnebolig for egen Regning og uden nogen Bekostning for Sognet, og det gamle Skolehus blev repareret og omdannet til Udhus. Det kostede Degnen 400 Rdl., — og det var ingen ringe Sum paa den Tid. Derefter indgav han et Andragende til Cancelliet om at faa Erstatning i visse Tilfælde. En

kgl. Resolution tilkender derfor ham, naar han flytter, eller hans Dødsbo en Erstatning paa 100 Sletdaler. At denne Degnebolig har været et ualmindeligt flot og pænt Hus efter Datidens Byggemaade, kan man se af en Beskrivelse fra 1802; da blev der nemlig foretaget Syn over Bolig og Skole. Beskrivelsen er saalydende: „Der fandtes et nyt Vaaningshus. 7 Fag Bindingsværk, Tavlmur, tækket med Straa. Midt paa Huset Dobbeldør. 3 Fag Storstue med Fjælgulv og Loft, 3 Fag engelske Vinduer, ved samme Stue et lille Kammer. Dagligstue 2 Fag med 2 Karme engelske Vinduer, under Vinduerne er Væggene beklædt med Fjæl, i samme Stue er et Sengested, lukket med dobbelte Døre, hvori er engelsk Vindue, to smaa Spisekamre, Sovekammer med 2 Karme engelske Vinduer, under samme beklædt med Fjæl. Kamrene med Fjælgulv. Køkkenet med Stengulv og 1 Karm Vinduer indlagt i Bly. Til Køkkenet er bygget et lille Udskud til Forstue ud i Gaarden, hængt med røde Tagsten. Det søndre Hus er Udhus og bestaar af 9 Fag Bindingsværk, Lervægge, ved samme en lille Udbygning paa to Fag, Kostald, Tærsklo, Korngulv, Høgulv samt Faarehus, tækket med Blandingstække. Det store Hus bestaar af 8 Fag, hvoraf de tre vesterste er Sognets Hovedskoles Bygning, Lergulv, 2 Karme Vinduer indlagt i Bly, Bindingsværk, Tavlmur paa den søndre Side, det øvrige Lervægge. De fem Fag af den gamle Degneboligs Bygning bruges til Bryggers med Bagerovn, desuden to smaa Kamre. Udentil Bindingsværk, dels Tavlmur, dels Lervægge, tækket med Straatag.“ Den Bygning, som O. F. Jessen opførte, havde Façade i Syd og stod omtrent, hvor den nuværende Skole af 1913 staar, og den beboedes af Fuglsig 1842. Da

Lærer Raun afgik 1830, trængte den til en større Reparation. Brædegulvet i Storstuen, Dagligstuen og Sovekammeret blev fornyet, ligeledes flere Vindueskarne. Efter Rauns Død afkøbte Skolekommissionen to Fag Udhuse ved Skolen for 32 Rdl., hidtil tilhørende Raun. Udgiften skulde paalignes Sognets Beboere. Til at foretage denne Ligning havde Skolekommissionen tilkaldt 4 Sognemænd; men disse erklærede, at Huset ikke var saa meget værd, da i det mindste to Fag paa begge Sider trængte til Reparation paa Taget, og Lægterne paa flere Steder var knækket, og Bislingerne i Stalden var ubrugelige. Udfærdigelsen af Ligningen blev saa udsat, og Sognepræsten forespurgte Skifteforvalteren, om ikke en ny Vurdering af uvildige Mænd kunde foretages, eller maaske en Auktion derover afholdes. Udhuset blev senere erhvervet for 12 Rdl. holstensk Cour. eller $19\frac{1}{5}$ Rdl. Den Jessenske Degnebolig blev afløst af en ny, der blev opført med Façade mod Landevejen. Da Christiansen 1863 tiltraadte Embedet, blev Murene forhøjet og en ny Skolestue opført ved den nordre Ende, og tillige blev der bygget et nyt Udhus. Gulvene i Køkken og Bryggers var i denne Degnebolig ogsaa af Mursten eller Topsten. Denne Skole blev ikke ret gammel; thi 1889 nedreves den, og der byggedes en ny bag den gamles Plads, ca. 50 Alen fjernet fra Landevejen. Denne Bygning rummede en meget stor Skolestue paa 5 Fag, der havde Kubikrum til nogle og halvtreds Børn. Denne Skolestue blev der stadig klaget over: Børnene frøs. Og noget var der om det, en Kakkellovn formaede ikke at opvarme dette store Rum, der ikke havde gibset Loft. En 1 Fags Forstue adskilte de to Skolestuer. Degnens Lejlighed var meget indskræn-

ket, selv efter Datidens Forhold. Sogneraadet holdt sig strengt til Lovens Bogstav, der lød paa 120 □ Alen. Der var heller ikke indrettet et Værelse til Vinterlæreren, hvilket blev til stor Hinder flere Gange for denne.

Lærere ved Alslev Skole.

1. Alslev-Hostrup havde faaet sin første Sædedegn, inden Kong Christian den Sjette udstedte sin Skoleforordning af 1739. Efter al Sandsynlighed er Student Stephan Toft, en Brodersøn af Pastor Oluf Christensen Toft i Alslev, bleven Degn i Alslev førend Aaret 1700. Han boede først i et Lejehus, men da der saa i Aaret 1742 opførtes Degnebolig, fik han her Bolig. Samme Aar fik han til Medhjælper Student Zacharias von Huus fra Ringkøbing. Toft døde 1749, 83 Aar gl.

2. Zacharias v. Huus fik Embedet. I Præstens Embedsbog staar om ham, at han paa Grund af „sit slette Opførsel i Levnet skilte sig selv ved Embedet 1752, hvorom Schads Herreds Justitz-Protokol bærer tydelig Vidne“.

3. Anthonius Barkmann, der var Søn af Pastor Christen Barchmann i Vilslev, havde studeret og var theologisk Kandidat. Død omkring ved 1789.

4. Ole Frank Jessen var Søn af Sognepræst Abraham Jessen og Broder til den daværende Sognepræst Anders Møller Jessen. Den gamle Degnebolig har nok ikke været tilfredsstillende for Præstesønnen, der var gift med Ingeborg Haahr, en Datter af Proprietær Jens Udesen Haahr, Lindbjerggaard, hvorfor han lod en ny Degnebolig opbygge for egen Regning 1792. Provst Sidelmann visiterede 1794—96—97—99—1800 og 1801. Han skriver stedse: „Ungdommen svarede med megen

Forstand“ eller „svarede meget godt“. Jessen var sikkert en velstaaende Mand, der nok havde arvet en hel Del efter sin Fader, og muligvis har han ogsaa faaet en Medgift med sin Hustru. 1810 købte han Hovedgaardens Visselbjerg for 10000 Rdl.; her gik det tilbage for ham, hvilket sandsynligvis stammede fra Pengekrisen 1813. Gamle Folk siger om ham: „Jessen var en rig Degn, men blev en arm Herremand“. Han døde 1815, 49 Aar gl. Hans Enke, der da var 42 Aar, giftede sig nogle faa Maaneder efter med Bondekarl Mathias Thomsen af Alslev, der var 26 Aar gl.

5. Jens Pertou Haahr var en Svoger til O. F. Jessen og gift med Sognepræst Anders Møller Jessens Datter, Mette Cathrine Jessen. Hun var som Barn bleven forældreløs og var sammen med en Søster bleven opdraget hos sin Faster paa Store Hebo. Haahr var meldt til Eksamen i Efteraaret 1807; men han naaede ikke fra Ribe til Hovedstaden, forinden Englændernes Overfald fandt Sted, hvorfor der afholdtes en overordentlig Eksamen i Foraaret 1808. Han studerede Theologi en kort Tid, blev gift og fik Degneembedet i Alslev. Her var han ikke vel tilfreds, og derfor byttede han med Degnen i Ølgod. Haahr døde som Degn i Ølgod 1837, 49 Aar gl. Han var en meget livlig, selskabeligt anlagt Mand med en sjælden smuk Sangstemme, hvorfor han ogsaa nød den Ære at blive kaldt til Ribe for at synge ved en Biskops Jordefærd. Ved festlige Lejligheder skrev han ret gode Vers. Som theologisk Student havde han Ret til at bestige Prædikestolen, og ikke sjælden prædikede han i Præstens Fraværelse. Der siges om hans Prædikener, at de var af en saadan Beskaffenhed, at de gamle Koner græd. Baade som Menneske og Lærer havde Haahr et godt Lov paa sig.

6. Jørgen Andersen Goth modtog Embedet 2. April 1812. Provsten i Haderslev havde eksamineret ham 3. December 1771 og fundet ham dygtig nok til at forestaa en Biskole, skønt han kun var 14 à 15 Aar gl. Samtidig hermed blev han beskikket til Skolemester i Stürsbøl. Han døde i Alslev 18. Juli 1816, 59 Aar gl.

7. Svenne Raun havde før været Lærer i Varde. Han blev efterhaanden svagelig og vist ogsaa noget pirrelig. Skolen blev ham til Besvær, særlig da den indbyrdes Undervisningsmetode trængte saa stærkt paa; for en ældre Lærer var denne Metode slet ikke let at sætte sig ind i. 6. Oktober 1827 visiterede Amtsprovst Frost. Han skriver om Visitatsen: „Nogle enkelte Børn læste ret godt i Bog, men mange kun taaleligt, og ingen af dem havde noget Begreb om Indholdet af det læste. I Udenadstavning stod man meget tilbage. Religionskundskaben indskrænkede sig til den blotte Udenadslæsning; med Regning og den indbyrdes Undervisning var der gjort en tarvelig Begyndelse. Prøver af nogle Børns Skrift forevist, som kun lidet hævede sig over det middelmaadige. Læreren mangler Øvelse og Færdighed i at katekisere.“ Efter denne Visitats foreslog Sognepræsten, at Raun burde holde en Hjælpelærer, hvilket han dog nødig vilde gaa ind paa. Aaret efter blev han dog nødsaget dertil. Hjælpelæreren fik foruden Kost og Logis, Vask, Lys og Varme 16 Rdl. i Løn. Præsten tilbød at yde andre 16 Rdl. mod, at han uden for Skoletiden underviste Præstens Børn 2 Timer daglig. De huslige Forhold i Degnefamilien var ikke de allerbedste, og flere Hjælpelærere rejste efter kort Tids Forløb, hvorfor Skolekommissionen betingede sig, at hvis man fandt, at

Hjælpelæreren ikke kunde være tjent med den Kost, der blev budt ham, kunde Skolekommissionen indleje ham et andet Sted paa Degnens Regning. Det varede ikke længe, førend der opstod Rivninger mellem Familien Raun og Hjælpelæreren, og Raun saa sig nødsaget til at indgive sin Afskedsbegæring, men Biskoppen afslog denne. Efter en fornyet Afskedsbegæring fik han sin Afsked 1. Maj 1831 med en Pension af 2 Td. Rug, 7 Td. Byg og 16 Rigsdaler. Raun var fattig og i sine sidste Aar tillige umedgørlig, men han blev heller ikke behandlet ret godt; det kneb for ham at faa sine smaa Indtægter inddrevne, hvorfor han maatte klage til Skolekommissionen. Han var den sidste Degn, som forrettede Tjeneste i begge Pastoratets Kirker, i Hostrup dog kun til 1826. Han døde 29. Maj 1831, 58 Aar gl. Faa Aar efter døde hans Enke, og den store Børneflokk spredtes; de yngste af dem maatte opdrages paa Sognets Bekostning. Fattigvæsenets Regnskab taler et tydeligt Sprog om Familiens Fattigdom.

8. Hans Nissen, der forhen var Lærer i Hjerting, var en dygtig Lærer, naar han var ædru; men han blev forfalden til Drik, og Skolen blev forsømt. Han døde 28. December 1833, 45 Aar gl., og efterlod sig en Enke og en Søn i den yderste Fattigdom. Fattigvæsenet maatte tage sig af dem, og de blev foreløbig anbragt i Fattighuset. Ved samme Lejlighed blev hendes Ejendele registrerede, og hun fandtes i Besiddelse af de fornødne Gangklæder, en Overdyne, to lange Bolsters Puder, fire korte Puder, to Hørgarnslagener, to Blaagarnslagener, en Spinderok, en Kiste, en Dug, tolv Servietter, tolv Alen Hvergarn og fire hvide Pudevaar. Hendes Pension, der ydedes af Eftermanden, blev fastsat til $5\frac{1}{2}$ Td. Byg.

9. Hans Jakob Nielsen Fuglsig blev Lærer og Kirkesanger i Alslev 1834. Han var født i Hjerting og havde i sine yngre Dage været ved Murerprofessionen om Sommeren og Skoleholder om Vinteren. Efter at have modtaget Undervisning hos Pastor Mathiesen blev han Hjælpelærer hos Clemmen Lambertsen i Kokspang, hvis Eftermand han blev 1814, og 1826 beskikkedes han til Kirkesanger i Hostrup. Da Fuglsig havde ydet den ovenfor nævnte Pension til Nissens Enke i 10 Aar, androg han Sogneforstanderskabet om at faa Sognet til at overtage denne Byrde. Forstanderskabet afslog Andragendet og henviste til, at der var en betydelig Avling til Kaldet. Pastor Jørgensen gjorde i denne Anledning opmærksom paa, at der aldrig af Sognet var indkøbt Jord til Embedet, men at samtlige Jorder var skænket, hvorfor han ikke kunde anse det for billigt, at denne Begrundelse skulde være til Forklejnelse af Embedet, og at endvidere Fuglsig, der havde en stor Skole at forestaa, og ialt forestaar den saaledes, at Sognet har Grund til at være tilfreds med ham, vel kunde fortjene at lettes i sit Embedes Byrder. Hvad Præsten mente, tog Forstanderskabet intet Hensyn til, og Sagen gik videre. Imidlertid blev den afgjort i Mindelighed paa den Maade, at Fuglsig som hidtil udredede Enkepensionen, imod at Sognet paatog sig at udrede Halvdelen af Skatterne paa Embedsjorden foruden Brandpenge. Det var ikke alene Sognepræsten, der gav Lærer Fuglsig godt Vidnesbyrd, ogsaa Biskoppen og Provsten var vel tilfredse ved deres Visitatser. 1842 visiterede Biskop Tage Müller, som udtrykte sit Syn paa Skolens Tilstand saaledes: „Naar jeg undtager de nederste Børn, der dog paa faa Undtagelser nær læste ret godt, var Læsningen saavel af

dansk som latinsk Tryk saa sikker og færdig, at den fortjener Ros. De øverste Børn, især en Pige, svarede fortrinligt paa Spørgsmaal om Lærebogens Indhold, de mellemste Børn godt, de nederste havde i Almindelighed begyndt vel. Den bibelhistoriske Kundskab stod noget lavere. Skriften til Dels god, til Dels tg., til Dels endnu mellem to Streger. De øverste Børn, som overhovedet var meget opvakte, havde heller ikke daarlig Kundskab om Reglerne for Retskrivning. Nederste Klasse: Bihjælperne ved indbyrdes Undervisning tages her af øverste Klasse, Læsningen var god, Fremgangen i Regning ogsaa, Skriften behandlet med Orden, Forstandsøvelse vel ikke forsømt, men kunde vel bringes videre, Gymnastik, 3die Grad, ret god.“ Aaret efter visiterede Provst Daugaard, som skriver: „Øverste Klasse 43 Børn. De sang ret godt under Forsang af Læreren. Omtrent Halvdelen læste godt, rigtigt, færdigt og forstandigt; den anden Halvpart paa et Par nær ikke slet, men dog lidt famlende og med Udeldelse og Tilsætning. Lærebøgerne var vel lærte, og de fermeste Børn svarede færdigt og forstandigt; saa godt som alle viste ved deres Svar, at de var vel anførte til Tænksomhed. En Del skriver godt, især Pigerne, og alle ses at være vel anførte. De øverste Dreng og Piger regnede rigtigt paa Tavle, men ikke med behørig Færdighed udenad. De nederste regnede ikke ret rask og rigtigt. I Geografi var de vel underviste. Gymnastikken nogenlunde øvet.“

Da Treaarskrigen er sluttet, ser det ud til, at Skolerne her ikke staar paa samme Højde som forhen; om det er de urolige Samfundsforhold, der har foraarsaget denne Sænkning, eller der har grebet andre Faktorer ind, formaar jeg ikke at afgøre. Biskop Daugaard var

igen i Sognets Skoler 19. Juni 1851, og da slutter han sine Bemærkninger saaledes: „Medens alt staar vel til i Kirken, er der ikke lidet tilbage at ønske for Skolernes Fremgang.“ Heldigvis var Biskop Daugaard ret vel fornøjet, da han atter (i 1854) aflagde Visit i Alslev Skole. Den ny Provst, Tobiesen, var heller ikke vel tilfreds ved et Par Visitatser. Ved den ene klager han over, at Børnene savner Færdighed og Raskhed i at besvare endog simple Forstandsspørgsmaal; ved den anden, som afholdtes 1850, skriver han: Sang maa-delig, Læsning 12 mg, 19 g, 12 tg, Religionsbøgerne i det hele godt lærte, men kun enkelte Drengene gav ret gode Forstandssvar, medens de øvrige kun svarede lidet eller intet uden for Bøgerne. Skrivning ret ordentlig og efter Børnenes Alder nogenlunde god. Regning paa Tavle og i Hovedet g—tg. Af Geografi kendte nogle faa Drengene lidet.“ Visitatsen havde ikke været særlig vellykket. Provsten havde givet sin Misfornøjelse til Kende ved at slaa i Bordet. Paa Hjemvejen fra Skolen var Børnene optaget af, hvad der var foregaaet, og Hans Pedersen fra Toftnæs sagde om Provsten: „Det var en gal Karl!“ Lærer Fuglsig har sikkert staaet paa Højde med sin Tid, og han var anset for at være en flittig Lærer, der passede sin Skole og gjorde sig Umage for, at Børnene lærte noget, hvorfor han ogsaa forlangte, at de skulde lære deres Lektier; men derudover var det nok ikke stort, der gaves Børnene. Fik han Nag til noget Barn, kunde han være uretfærdig, og Barnet fik Prygl i stor Stil. Flere Gange har han været lige ved at gaa over Grænsen for det tilladelige. Selvfølgelig holdt han streng Disciplin, det laa jo ligefrem i Tiden, men i hans sidste Aar kneb det for ham at opretholde den vante

Disciplin; de store Drengene tog Spillekort med i Skolen, og det ser nærmest ud til, at han burde have søgt Afsked tidligere. De hjemlige Forhold kan maaske ogsaa have været medvirkende til, at det ikke gik saa godt i Skolen som tidligere. Flere af hans Døtre gik som ugifte derhjemme og blev noget til Aars; og et Par af dem tillige med hans Kone var nok ikke fri for Hang til stærke Drikke. Fuglsig var gift med Birgitte Marie Clemmensdatter, Datter af Lærer Clemmen Lambertsen i Kokspang, hun var 9 Aar ældre end Fuglsig og døde 23. April 1862, 78 Aar gl. Saa søgte han sin Afsked 1863 efter at have været Lærer i Alslev i 29 Aar og i Kokspang i 20 Aar. Han købte sig en lille Ejendom i Astrup, Bryndum Sogn, hvor han døde 13. April 1871, 78 Aar gl. Hans Lig jordfæstedes paa Alslev Kirkegaard.

10. Lærer C. T. Jensen, Underup ved Horsens, blev 28. April 1863 kaldet som Fuglsigs Efterfølger; men han frabad sig Embedet og Biskoppen kaldede saa Lærer ved Ribe Borgerskole Andreas Christiansen. Ribe Avis skrev i den Anledning: „Borgerskolen her mister i Christiansen en nidkær, dygtig og af Børnene meget afholdt Lærer.“ Christiansen var en Gaardmandssøn fra Vedding, Hanved Sogn ved Flensborg, født 7. Febr. 1830, dimitteret fra København 1862, ansat ved Ribe Borgerskole ^{27/11} 1862, tiltraadte Alslev Degneembede 1. Maj 1863. Flere i hans Slægt havde i omkring ved 200 Aar beskæftiget sig med at undervise Børn, og selv havde han i sin Ungdom opholdt sig hos sin Onkel, der var Degn. Efter denne Uddannelse blev han Lærer flere Steder i Sønderjylland, bl. a. i Flensborg, inden han underkastede sig Lærereksamen. Da han blev Lærer i Ribe, viste det sig, at han var en kundskabsrig Mand, der var i Stand til at give Undervis-

ning baade i Tysk, Fransk og Engelsk, og han tog sin Lærergerning op med Lyst og Interesse. Han udarbejdede en Læsebog for mindre Børn efter nye Principper, hvori han indførte Deling af Ordene efter Stamme og Endetillæg. Som den aandelig interesserede Mand, der hørte til den grundtvigske Retning, forsøgte han ogsaa at lede Religionsundervisningen ind paa nye Baner, særlig med Hensyn til Balles Lærebog, hvorfor Folk i Alslev ogsaa sagde, at den nye Degn ikke lærte Børnene noget. Dermed mentes, at han ikke lod Børnene lære saa meget udenad i Lærebogen, som Fuglsig havde gjort. Tillige paastod Alslevfolk, at han sang falsk i Kirken, hvilket kom af, at han ikke brugte de mange Sving paa Melodierne, som Kirkegængerne var vant til; thi Christiansen var i Virkeligheden en meget god Kirkesanger. Efter Biskop Daugaards Raad lempede han sig efter Menigheden, og Kirkesangen blev efterhaanden meget tilfredsstillende. Christiansen bragte snart Alslev Skole i god Stil, og ved Visitatsen ²¹/₁₁ 67 skrev Provst Assens: „Læsning: de fleste mg., ¹/₃ dog kun g. eller tg., Religion mg., Skrivning mg.—g enkelte kun tg., Regning mg. eller g., Geografi mg., Sang mg. I Gymnastik, som holdtes i Skolestuen, var de forberedende Øvelser vel indøvede.“ Christiansen nød megen Agtelse i Sognet, blev valgt ind i Sogneraadet og var i en Aarrække Raadets Formand. Han døde 9. Februar 1881, 51 Aar gl. Hans Venner satte en anselig Mindesten paa hans Grav.

11. Vilhelm Olldag, en Stifsøn af A. Christiansen, født 1855, havde først uddannet sig i Handelsfaget. Saa begyndte han ved Siden af sit Kontorarbejde at læse til Lærereksamen, som han tog 1880. Da hans Stiffader døde nogle Maaneder efter, søgte og fik han Embedet. Paa den Tid rejste sig de første Andels-

mejerier. I Alslev byggedes Mejeri 1885, og derigen-
nem kom Olldag i Forbindelse med et Smørhandels-
firma i Newcastle. Han blev knyttet til Firmaet og
søgte sin Afsked 1892. Olldag var saa i nogle Aar
ved Smørhandelen, hvorefter han søgte Lærerembede
og blev ansat ved Lunde Skole i Skads Sogn, hvorfra
han søgte Afsked 1923.

12. Hans Peder Hansen Novrup, født i Jerne Sogn
1861, tog Vinterlærereksamen 1876, Vinterlærer i Vren-
derup fra 31. Jan. 1877 til 30. April 1879 og i Hyllerslev
fra 20. Oktbr. 1879 til 15. Maj 1880, Elev paa Vinterlæ-
rerskolen i Hoven to Somre, dernæst paa Gjedved
Seminarium 1880—82, Lærer i Nordby Fanø 1882—86,
Føstelærer i Lyngsaa ved Sæby 1886—92, Førstelærer
og Kirkesanger i Alslev 1892—1. Novbr. 1927.

Siden Andenlærerembedet oprettedes, har følgende
Andenlærere virket ved Alslev Skole:

1. Søren Agnus Andreassen 1913—14, Førstelærer
i Hirtshals.

2. Kasper Worm 1915—21, Lærer i Fjerupgaard.

3. Hans Hedegaard Rasmussen 1921—23, Lærer
i Knaplund.

4. Christian Bruun fra 1923.

Af Vinterlærere og Vinterlærerinder har der været
ikke saa faa. Den første Kvinde, der bestod Vinter-
lærereksamen, var Pernille Bondesen fra Toftnæs, og
hun fik Plads ved Alslev Skole, der altsaa sandsynlig-
vis er den første Skole med ansat Vinterlærerinde.
Hendes Broderdatter Oskild Chr. Bondesen har nu
været Vinterlærerinde ved Alslev Skole i 29 Aar.

Kilder: Provinsarkivet i Viborg, Præstegaardsar-
kivet, Skolearkivet og Sogneraadsarkivet i Alslev.
